

Til Regjeringen.no

Ad. Høring Endringer i opplæringsloven og friskoleloven – Nytt kapittel om skolemiljø.

Høringsuttalelse fra Partiet De Kristne ved partiets skolepolitiske utvalg bestående av Torbjørn Fagereng (leder), Hege Elisabeth S. Oustorp og Einar Christensen.

1. Hvorfor Partiet De Kristne avgir denne uttalelsen.

Partiet De Kristne har som sitt motto: «Frihet og trygghet for alle». Dette gjelder også i høyeste grad barn og unge. Når elever i grunnskoler og videregående skoler opplever mobbing, vold, diskriminering, trakassering og andre krenkelser, mister barn og unge friheten og tryggheten de skal og må ha for å trives og utvikle seg positivt. Derfor sier Partiet De Kristne i sitt program at partiet vil (sitat) «prioritere tiltak mot mobbing». Partiet De Kristne slår dermed fast at de vil kjempe mot mobbing. Derfor ønsker Partiet De Kristne å bidra til dette ved å avgi en uttalelse om det nye kapittel om skolemiljøet i opplæringsloven.

Gjennom de siste 20-30 år har det ved flere anledninger kommet handlingsplaner, lovforslag og programmer for hvordan samfunnet kan angripe, redusere eller helst fjerne all mobbing i skolen. Det har ikke skjedd. Det er altfor mange barn og unge som i dagens skolenorge blir mobbet, trakassert og krenket. I høringsnotatet fra departementet nevnes en elevundersøkelse fra høsten 2015 hvor 3,7 % av elevene sier at de utsettes for mobbing to eller flere ganger i måneden. Enda flere, 14,3 % av elevene, sier at de blir utsatt for andre typer krenkelser to eller flere ganger i måneden eller oftere. Disse tallene viser oss at det er titusenvis av elever som ikke har det trygt og godt på skolen. Det er svært betenkelig at tidligere lovverk og handlingsplaner ikke har fungert etter sin hensikt. Hva er det som mangler for at mengden mobbing skal bli mindre? Spørsmålet blir da om det nye kapitlet om skolemiljøet i opplæringsloven kan føre til mindre mobbing i skolen enn det vi opplever i dag?

Partiet De Kristne ønsker å prøve å gi et svar på dette spørsmålet ved å gjennomgå departementets vurderinger av dagens regelverk og vurdere de nye endringene som foreslås lovfestet. Mot slutten vil vi prøve å konkludere og si noe om og i hvor stor grad endringene vil få den ønskede effekt: å stoppe mest mulig av mobbingen av elever i skolene i dag.

2. Departementets målsetting.

Departementets målsetting i følgende seks konkrete mål og prinsipper virker svært lovende:

- Det skal ikke skje.
- Det skal nytte å si fra.
- Regelverket skal virke.
- Kompetansen skal nå helt ut.
- Barnehage- og skoleeier er avgjørende.
- Barn og unge skal stå i sentrum.

Hvis disse målsettingene blir gjennomført i sin helhet i lovverkets formuleringer; satt i funksjon i alle grunnskoler og videregående skoler, har vi stor tro på at arbeidet med å redusere all mobbing har stor sjanse for å lykkes.

3. Retten til et trygt og godt skolemiljø.

Vi er enig i departementets vurderinger om at denne retten må fastsettes uttrykkelig i lovverket. Skolemiljøet skal gi elevene rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er også viktig at det lovfestes uttrykkelig at skolene skal ha nulltoleranse mot mobbing, vold, diskriminering, trakassering og annen krenkelse. Det er meget viktig at departementet understreker at krenkelsesbegrepet er vidt og omfatter ord og handlinger som oppleves som plagsomme og krenkende for eleven. At dette dessuten gjelder både aktive handlinger og verbale uttrykk eller mer passiv opptreden som utestenging, isolering og baksnakking er en viktig presisering av hva som ligger i begrepet. Et viktig spørsmål til departementet er om ikke denne forståelsen av krenkelsesbegrepet burde vært inntatt i lovteksten i § 9 A-2?

4. Skolens aktivitetsplikt.

Dette kapitlet handler om skolens aktivitetsplikt for å sikre et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Departementets valg av begrepet aktivitetsplikt er et bedre begrep enn handlingsplikt og vedtaksplikt. Ordet utløser i seg selv en bevissthet om at situasjoner krever aktivitet fra skolens side.

Det er også svært bra at departementet understreker at systematisk arbeid for å sikre elevens rettigheter skal ha høy prioritet. Det skal være et systematisk og planmessig arbeid for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser. Vi kjenner til at det i enkelte skoler er en tendens til å nedprioritere dette arbeidet. Derfor er det viktig at dette kravet videreføres og understrekes i det nye lovforslaget. Viktig er det også at det er rektor som har ansvaret for at dette arbeidet blir gjort.

Når det gjelder ordningen med enkeltvedtak, er vi enig med departementet i at ordningen ikke har fungert etter sin hensikt, fordi regelverket ikke er godt nok kjent, lite tilgjengelig og til dels vanskelig å forstå. Vi vet også at mange skoler ikke vet verken når enkeltvedtak skal brukes, eller hvordan slike vedtak skal utformes. Det er i tillegg usikkerhet om når man skal gå fra en undersøkelsesfase til å treffe enkeltvedtak. Dette fører i alle fall til at det går lang tid, og i noen tilfeller til at ingenting blir gjort. Derfor er vi enig med departementet at når det gjelder saker om skolens aktivitetsplikt i skolemiljø saker oppheves plikten til å fatte enkeltvedtak når elever og foreldre ber om tiltak knyttet til skolemiljøet.

Etter som det vil være noen tiltak som i seg selv vil kreve enkeltvedtak, er det svært nødvendig at skoleeier må sørge for at skolen, og særlig skoleledelsen, har tilstrekkelig kjennskap til forvaltningsloven; til å identifisere hvilke tiltak som krever

enkeltvedtak og være i stand til å følge reglene for enkeltvedtak. Dette må være skoleeiers ansvar, og skoleeiere må sikre kunnskapen ved å gjennomføre grundig kursing av skolens personale, både skoleledelsen og undervisningspersonalet. Vi vet at det finnes skoler der kunnskapen om dette emnet er svært mangelfull.

Det er også svært viktig at departementet både i vurderingen og lovforslaget slår fast at aktivitetsplikten favner vidt; ved at den gjelder både for administrativt og pedagogisk personale og alle andre som regelmessig oppholder seg på skolen. Dette tema må skolens rektor ta opp minst en gang hvert skoleår og i hvert fall hver gang det kommer nye ansatte på skolen. Alle ansatte bør til enhver tid vite hva som forventes av dem når det gjelder oppfyllelsen av aktivitetsplikten.

Departementets konkretisering av aktivitetsplikten i følgende nevnte delplikter, gir et vidt og solid grunnlag for at alle ansatte både kan og skal forstå hva aktivitetsplikten går ut på:

- Plikt til å følge med.
- Plikt til å undersøke.
- Plikt til å gripe inn.
- Plikt til å varsle skoleledelsen.
- Plikt til å varsle skoleeier.
- Plikt til å sette inn tiltak.

Plikten til å følge med på hvordan elevene har det på skolen er en svært sentral del av skolens arbeid for å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø. Ut fra kjennskap til mange enkeltsaker i skolen, vet vi at det finnes ansatte som «ser en annen vei» for å unnlate å ta ansvar i konkrete mobbesituasjoner eller der elever blir krenket. Derfor er det svært bra at det lovfestes at de ansatte har en fast og kontinuerlig plikt til å følge med på om elevene har det trygt og godt på skolen.

At plikten til å undersøke skal inntre ved mistanke om eller kjennskap til at en elev blir utsatt for krenkelser, er svært bra. Alle ansatte må bevisstgjøres mye mer på dette området. Det er jo også riktig ut fra departementets målsetting om at «det skal nytte å si ifra». Når en elev sier ifra skal det alltid tas på alvor, og det skal føre til at saken undersøkes nærmere. Det er dessverre slik at mange elever mister motet til å si ifra om mobbing eller krenkelser fordi de en eller flere ganger har opplevd at det ikke skjer noe fordi ansatte «ikke bryr seg». Slike situasjoner bør forsvinne når det lovfestes at når eleven sier ifra skal saken alltid undersøkes nærmere. Vi mener også at det er viktig og riktig at når medelever og medelevers foreldre sier ifra at en elev mobbes eller krenkes, utløses skolens undersøkelsesplikt. Kanskje burde lovforslaget inneholdt en setning som åpner opp for undersøkelsesplikt også i slike situasjoner.

Plikten til å gripe inn der ansatte registrerer at en elev blir utsatt for mobbing eller krenkelser blir videreført i loven. En ansatt på skolen som blir vitne til mobbing, vold, diskriminering, trakassering eller andre krenkelser skal gripe inn og prøve selv, eller i lag med andre ansatte, å stanse det som skjer. At lovforslaget også viderefører

plikten til å varsle skolens ledelse er rett. Den er spesielt viktig i de tilfeller der ansatte registrerer flere hendelser og saker som angår samme elev. Departementet understreker at det i alle tilfeller er rektor som er ansvarlig for at varslene håndteres på en forsvarlig måte.

Plikten til å varsle skoleeier i alvorlige tilfeller er nytt i lovforslaget. Det er en stor fordel for eleven i en alvorlig sak at skoleeier blir involvert. Det å gjøre skoleeier kjent med saken legger til rette for at skoleeier involveres i hvordan saken best kan løses.

Plikten til å sette inn tiltak burde etter vår mening vært enda tydeligere i lovteksten enn den formuleringen som står i lovforslaget.

Forslag til ny formulering av § 9A 4 fjerde ledd: Skolen skal setje ein stopper for krenkingar med nødvendige tiltak og syte for at eleven kan ha det trygt og godt på skolen.

Dette vil i enda sterkere grad understreke at aktivitetsplikten innebærer en plikt til å sette inn tiltak som stanser krenkelsene og sikrer at eleven får en tryggere og bedre skolehverdag.

Skolens største utfordring vil være å finne hvilke tiltak som er egnet i en konkret sak, og denne utfordringen må skolene ta på største alvor uten lettvinne løsninger som kan underminere elevens rett til et trygt og godt skolemiljø. Skolens aktivitetsplikt vil være oppfylt når skolen har gjort det som eleven og foreldrene med rimelighet kan forvente av skolen i form av tiltak og tilrettelegging for at eleven skal ha det trygt og godt i sitt skolemiljø. Det er bra at departementet understreker at skolens plikt til å følge med på elevens skolemiljø er kontinuerlig og løper hele tiden, og at aktivitetsplikten varer helt til eleven kan ha det trygt og godt på skolen.

Det er imidlertid et par svakheter ved departementets egne vurderinger av aktivitetsplikten. Det ene er at departementet ikke en eneste plass i høringsnotatet finner plass til konkrete ideer til flere forskjellige tiltak som kan brukes av skolene i aktuelle situasjoner. Det er et savn i høringsnotatet. Det hadde vært til stor hjelp for skolene når tiltak skal vurderes og hatt en «idebok» med tiltak som kunne ha inspirert skolene til å treffe de riktige valg når tiltak skal iverksettes. Kanskje departementet på et senere tidspunkt vil komme med forskrifter som kan avhjelpe rådvillheten mange skoler kan slite med i slike saker.

For å gi et positivt bidrag i denne sammenhengen vil Partiet Kristne tilføye noen tanker og ideer som kan brukes for å stanse og motarbeide mobbing og krenkelser i skolen. Vi har tidligere referert departementets uttalelse om at arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø skal pågå kontinuerlig. En av oppgavene i dette arbeidet bør være arbeid med rutiner for diverse tiltak mot mobbing. Følgende er eksempler på tiltak skolene bør planlegge rutiner for:

1. Gjensitting.
2. Parader.

3. Samtale med rektor.
4. Bytting av klasse for mobber.
5. Bytting av skole for mobber.

Erfaringer fra flere skoler viser at dette ikke har vært tilgjengelig strukturert for lærerne. Derfor er dette et viktig arbeid å ta tak i for alle skolene. Hvis skolene har utarbeidet rutiner for ovenfor nevnte tiltak og eventuelle andre tiltak, kan arbeidet for å stanse mobbingen komme snart i gang og raskt løse saker som oppstår. Et annet viktig tiltak kan være muligheten til å omrokkere elevenes plassering i klasser ved overgangen fra 1. – 4. klasse til 5. – 7. klasse. Dette kan gjøres når størrelsen på skolene tilsier at muligheten for slike omrokkinger av elevene er tilstede. Dette kan gi anledning til å skille offer og mobber på en effektiv måte.

Partiet De Kristne sier i sitt handlingsprogram: «Partiet vil ha fri etableringsrett for private skoler, så sant at faglig kvalitet er oppfylt.» Hadde dette vært lovfestet, og eksistensen av friskoler hadde økt, ville det kunne medføre en lettere overgang til en annen skole for elever som blir mobbet over tid på den skolen de normalt hører til. Det samme kan sies om hjemmeundervisning. Skolen og departementet skal og bør orientere om og legge til rette for at foreldre kan ta et eller flere barn ut av den offentlige skolen og drive hjemmeundervisning. Det er elev og foreldre som avgjør om det er en tilfredsstillende lærings- og miljøsituasjon for den enkelte. Da er valgfrihet til å velge privatskole eller hjemmeundervisning viktig å understreke.

Partiet De Kristne sier videre i sitt handlingsprogram: «De Kristne vil at den klassiske kristendomsundervisningen igjen skal bli en obligatorisk del av læreplanen.» I vår sammenheng i kampen mot mobbing kan det være et konstruktivt forebyggende tiltak å se kristendomsfaget som en ressurs i oppvekst og dannelse. Paradigmat om at alle mennesker er skapt i Guds bilde og derfor unik og verdifull, er undervisning som vil inngi respekt for enkeltindividet. Undervisning om ansvar for egne handlinger, rettigheter, plikter, straff og belønning, er i høyeste grad verdier som må løftes fram i debatten om tiltak og arbeid for at ethvert barn skal ha det trygt og godt og for å fjerne mobbingen i norsk skole.

En annen svakhet i lovforslaget er at skolen ikke pålegges en plikt til forsvarlig saksbehandling ved å dokumentere alle opplysninger i saker om enkeltelever. Hadde denne plikten vært lovfestet, ville skolens dokumentasjon i tillegg vært en viktig kilde med informasjon til en håndhevingsmyndighet ved en eventuell klage.

Departementet vil også lovfeste en skjerpet aktivitetsplikt for tilfeller der en ansatt i skolen krenker elever. Vi er helt enig i at det vil være helt i strid med en lærers yrkesetiske standard og rollen som lærer å krenke en elev, og at det vil være et grovt tillitsbrudd og en helt uakseptabel adferd for en lærer. Plikten til å varsle rektor hvis en ansatt får mistanke om eller kjennskap til at noe slikt skjer er rett. Det er også viktig at den ansatte skal varsle skoleeier direkte hvis en i skoleledelsen står bak en krenkelse. Skoleeier skal straks undersøke og sette i gang tiltak umiddelbart. Det er

viktig at dette blir tatt inn i loven, for selv om det er uakseptabelt at slikt skjer, må loven inneholde en regel for behandling av slike tilfeller.

5. En håndhevingsordning for oppfølging av aktivitetsplikten.

Departementet viser til at både forskning, rapportering og uttalelser viser at mange enkeltelever ikke har et godt psykososialt miljø, og at verken skolene eller dagens klageordning fanger opp alle disse sakene. Det er vi ubetinget enig i. Departementet mener at dagens ordning ikke fungerer godt nok og peker på følgende momenter som årsaker:

- a) Dagens klageordning er ikke nok barnevennlig og for lite tilgjengelig.
- b) Elever opplever ikke bedring i sin skolehverdag selv om de får medhold i en klage.
- c) Klageprosessen er for omstendelig og utmattende for elever og foreldre.

Disse situasjonene vet vi at flere personer har opplevd, og derfor er det nødvendig og bra at departementet foreslår flere endringer i dagens klageordning. Departementet vil lovfeste det de inntil videre har kalt en håndhevingsordning. Departementet foreslår en ny håndhevingsordning som er enklere, raskere og tryggere enn dagens system. Det er en svært god målsetting for en ny håndhevingsordning.

Det er helt korrekt når departementet sier det er eleven og foreldrene som har retten til å melde inn en sak til håndhevingsmyndigheten, fordi det er bare dem som har rett til å kreve at håndhevingsmyndigheten vurderer om skolen har oppfylt sin aktivitetsplikt i elevens sak. Det er videre en styrke at departementet understreker at alle kan kontakte skolen eller skoleeier for å melde sin bekymring for at regler og rettigheter ikke oppfylles på en bestemt skole. Det kan være med på å sikre elevens rett til at skolen utøver sin aktivitetsplikt på en forsvarlig måte.

Det er også positivt at departementet ikke vil stille noen krav til hvordan eller på hvilken måte elever og foreldre skal melde saken til håndhevingsmyndigheten. Saken kan meldes inn både muntlig og skriftlig, på papir eller elektronisk. Barn skal selv kunne nå fram, og hvis de ønsker det, få hjelp til å legge fram saken sin. Det er også riktig ut fra vurderinger tidligere i notatet at departementet understreker følgende to vilkår for å melde en sak inn til håndhevingsmyndigheten:

1. Eleven og foreldrene må ha tatt opp saken med skolen.
2. Saken må dreie seg om elevens psykososiale miljø og skolens aktivitetsplikt.

Et nytt punkt i lovforslaget er at saken ikke kommer ferdig forberedt til håndhevingsmyndigheten, verken fra skolen eller skoleeier. Det er håndhevingsmyndigheten selv som skal undersøke og innhente opplysninger og informasjon i saken. Dette er svært bra for det kan være med på å forkorte tidsrommet behandlingen av en sak tar. For skolen er det viktig at de på oppfordring fra håndhevingsmyndigheten skal gi informasjon om hvilke tiltak skolen har gjennomført og de vurderinger den har gjort uavhengig av all lovbestemt taushetsplikt. Det er også en stor fordel for eleven at skolens aktivitetsplikt ikke settes i bero eller suspenderes mens saken prøves hos

håndhevingsmyndigheten. Skolens arbeid med å vurdere, sette inn og evaluere tiltak skal pågå i samme tidsrom.

Håndhevingsmyndigheten skal vurdere hva skolen har gjort, eller ikke gjort, for å løse situasjonen, og veie dette opp mot hva skolen etter en faglig vurdering burde ha gjort for å løse saken. Hvis konklusjonen blir at skolen ikke har oppfylt sin aktivitetsplikt, er det helt riktig at håndhevingsmyndigheten får en lovhjemmel til å gi pålegg om retting eller pålegg om tiltak til skoleeier, og at det fastsettes en tidsfrist for oppfyllelse av pålegget. Det er også bra at håndhevingsmyndigheten ikke skal avslutte saken før pålegget om retting eller tiltak er etterkommet, slik at eleven kan ha det trygt og godt på skolen.

Etter å ha lest de grundige vurderinger departementet har gjort om hvem som skal være håndhevingsmyndighet ut fra den oppgave myndigheten skal utføre, har vi stor forståelse for valget av fylkesmannen som håndhevingsmyndighet. Det må imidlertid satses mye på en bred og god informasjon ut til alle brukere av fylkesmannens rolle på dette området. Departementet foreslår også at skolen plikter å informere elever og foreldre om rettighetene etter opplæringsloven kapittel 9A, og særlig om elevenes og foreldrenes rett til å melde en sak inn til fylkesmannen. Det er viktig at dette blir tatt inn i lovteksten fordi vi tror at skolens informasjon om dette har vært mangelfull om ikke fraværende.

Hvis det skal bli en realitet at håndhevingsordningen skal bli både enklere, raskere og tryggere enn før, er ikke den situasjonen bare avhengig av at alle brukere skal ha kunnskap om ordningen, men i sterk grad avhengig av et kompetent mottaksapparat hos fylkesmannen. Hos fylkesmannen bør det til enhver tid finnes en utpekt gruppe kompetente fagfolk som trer i funksjon så snart det foreligger en sak til håndhevingsmyndigheten. Hvis dette ikke skjer umiddelbart, vil trolig saksgangen ta så mye tid at en sak om mobbing eller krenkelser som ligger til grunn blir sementert eller forverret til stor skade eller ulempe for klageren.

6 Reaksjoner overfor skoleeiere

6.1 Bakgrunnen for forslaget.

Det er alvorlig at dagens regler om skolemiljø ikke oppfylles fullt ut i skolen. Særlig gjelder det saker med mobbing og andre krenkelser som skolene ikke løser raskt og på en tilfredsstillende måte. Slike saker vokser seg ofte større og mer fastlåste over tid. Selv etter at elever får medhold av fylkesmannen i en klage, kan det gå uholdbart lang tid før skoleeier eller skolen gjør nok for å rette på elevens skolehverdag. Dette vil få alvorlige følger for elevene det gjelder. Det kan også være med på å redusere tilliten til regelverket og håndhevingsystemet.

Djupedalutvalget foreslo å innføre ulike reaksjoner og sanksjoner, at disse skulle kunne benyttes ved brudd på alle bestemmelsene i opplæringsloven og friskoleloven, og at flere ulike organer skulle kunne bruke dem. I høringen var det delte meninger om forslaget. Flere av høringsinstansene pekte på at lovbrudd i like stor grad kan skyldes manglende kunnskap om regelverket og om hvordan mobbing kan bekjempes og stanses, som at regelverket mangler økonomiske reaksjoner og sanksjoner.

Dette er bakgrunnen for at departementet for det første, har vurdert behovet for reaksjoner mot skoleeier for brudd på reglene om skolemiljø. Og for det andre pålegg om *retting* og pålegg om *tiltak*. Dett er foreslått tatt inn som en del av håndhevingsordningen. (Se kapittel 5.3.8.)

6.2 Gjeldende rett.

Opplæringsloven har i dag ingen hjemler for administrative sanksjoner eller andre forvaltningstiltak for brudd på reglene i kapittel 9a. Når fylkesmannen behandler klager på vedtak etter opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd, kan de fatte vedtak om konkrete tiltak som en del av sin realitetsbehandling av klagesaken. I dagens kapittel 9a finnes dessuten en hjemmel for straff i § 9a-7

6.3 Departementets vurderinger

6.3.1 Behov for reaksjoner og tiltak mot lovbrudd.

Det er flere årsaker til at regelverket brytes. Resultater fra tilsyn, klagesaksbehandling og ulike undersøkelser i sektor viser at det skjer mange brudd på reglene i kapittel 9a. Det finnes imidlertid ikke undersøkelser eller forskning som sikkert peker på årsakene til dette. Generelle forklaringsmodeller om hvorfor regelverk følges eller ikke, viser til visse forhold som påvirker om regler etterleves:

- kunnskap om reglene hos de som har ansvar for at de oppfylles
(pliktsubjektene)
- kost-nytte-vurderinger hos pliktsubjektene
- hvor mye pliktsubjektene samtykker med reglene og reglenes formål
- ikke-offisiell kontroll, altså sosial kontroll gjennom f.eks. nærmiljø eller media
- hvor effektivt det formelle håndhevingsapparatet er
- risiko for formelle reaksjoner og sanksjoner, både om hjemmel finnes og om den brukes.

I større eller mindre grad handler det også om pliktsubjektenes insentiver og kapasitet til å følge regelverket, og evne til å bedømme om en konkret sak faller innenfor regelverkets bestemmelser. De årsakene departementet peker på til at regelverket brytes mener vi er korrekt å fremheve, for de gir en god bakgrunn for de tiltak og virkemidler som loven må gi adgang til for å sikre elevs rett til et trygt og godt skolemiljø.

Svak etterlevelse av regelverket må motarbeides med ulike tiltak og virkemidler.

For å påvirke om regelverket etterleves kan det brukes ulike tiltak og virkemidler. For å virke effektivt må slike tiltak benyttes i sammenheng og rettes mot ulike årsaker til lovbruddene. Tiltak knyttet til selve regelverket, for eksempel hjemler for sanksjoner, vil ikke alene løse problemet.

Regjeringen gjennomfører og vil sette i verk en rekke tiltak i arbeidet for et godt læringsmiljø og mot mobbing og andre krenkelser i skolen. Det investeres blant annet i kompetansebygging både om regelverket og om hvordan skoleeiere og skoler konkret skal arbeide for sikre elever et trygt og godt skolemiljø gjennom forebygging, avdekking og håndtering av mobbing og andre krenkelser. Andre tiltak er rettet mot barn og foreldre for å informere disse om deres rettigheter.

Samtidig foreslår departementet endringer i opplæringsloven kapittel 9 A for at den skal være et mer effektivt virkemiddel mot mobbing og andre krenkelser i skolen. For å bidra til at regelverket følges skal tilsyn og veiledning til skoler og skoleeiere videreføres.

Det er ikke et generelt behov for administrative sanksjoner i opplæringsloven.

Departementet forventer at endringene i regelverket og de andre tiltakene til sammen vil bidra til at lovkravene knyttet til skolemiljø oppfylles bedre enn i dag. Uansett mener departementet at det er fornuftig å vente med nye reaksjoner og sanksjoner, inntil tiltakene har fått virke over noe tid og effekten er evaluert. Departementet mener derfor at det per i dag ikke bør innføres nye administrative sanksjoner eller andre forvaltningstiltak for brudd på bestemmelsene i kapittel 9 A. Dette gjelder imidlertid med unntak av én type saker, nemlig de sakene der skolen ikke raskt og effektivt setter inn tiltak som sikrer at enkeltelever har det trygt og godt på skolen, til tross for at eleven har fått medhold i sin klage på skolemiljøet. Departementet mener det er behov for et effektivt pressmiddel i disse sakene.

6.3.2 Tvangsmulkt – et pressmiddel i fastlåste enkeltsaker.

Det trengs et pressmiddel i fastlåste enkeltsaker.

Departementet er svært bekymret for sakene der elever får medhold i sin klage, uten at det raskt påvirker deres skolehverdag til det bedre. Regjeringen har som et av seks overordnede mål på skolemiljøfeltet at «Det skal nytte å si fra». At fylkesmannens vedtak ikke fører til at skoleeier raskt tar tak i og retter opp situasjonen, er ikke i tråd med dette målet.

Departementet mener det er uakseptabelt at skoleeiere ikke følger opp og tar sitt ansvar når en sak er avgjort i deres disfavør. Departementet har også merket seg i sine høringsvar til Djupedalsutvalgets utredning, at flere av fylkesmennene har etterlyst et virkemiddel for å kunne tvinge fram at deres vedtak i denne typen saker etterleveres. På bakgrunn av dette anser departementet at det er behov for et pressmiddel for å sikre at pålegg i saker om håndhevingen av aktivitetsplikten oppfylles raskt og riktig.

Etter departementets syn er tvangsmulkt det mest målrettede og effektive tiltaket for å oppnå dette. Departementet foreslår derfor at det tas inn hjemmel for tvangsmulkt i loven. Å gi fylkesmannen mulighet til å presse fram oppfyllelse av påleggene vil ivareta barnets beste i disse sakene. Departementet kan heller ikke se at dette er et urimelig eller uforholdsmessig tiltak overfor kommuner, fylkeskommuner eller private skoleeiere. I denne typen alvorlige saker må hensynet til å finne en løsning til det beste for den enkelte eleven veie tyngst. Departementet vil også understreke at skoleeiere som oppfyller loven ikke vil rammes av tvangsmulkt. Dersom skoleeier sørger for at saker om mobbing og andre krenkelser forebygges og håndteres riktig når de oppstår, eller at skoleeier etterkommer fylkesmannens pålegg innen fristen, vil betalingsplikten ikke inntre.

Departementet legger likevel til grunn at det bare unntaksvis vil være nødvendig å bruke tvangsmulkt overfor skoleeiere, men at det i enkelte saker kan være et viktig virkemiddel i saker der det er grunn til å anta at skoleeier ellers ikke vil oppfylle fylkesmannens pålegg innen fristen. I slike saker kan tvangsmulkt bidra til at enkeltelevers rett til et trygt og godt skolemiljø oppfylles i praksis og til rett tid. Hele vurderingen departementet gjør som bakgrunn for nedenfor nevnte forslag til innføring av tvangsmulkt, synes vi det er viktig å understreke viktigheten av.

I NOU 2016: 4 Ny kommunelov gir kommunelovutvalget uttrykk for at dette utvalget mener tvangsmulkt generelt ikke er et godt styringsvirkemiddel overfor kommunene. Djupedalutvalget mente derimot at det var behov for tvangsmulkt. Selv om kommunelovutvalget har gode argumenter i sin drøftelse om tvangsmulkt, fastholder departementet sin vurdering av behovet for tvangsmulkt i disse særskilte sakene.

Hjemmel for tvangsmulkt.

Med tvangsmulkt menes et vedtak med trussel om plikt til å betale et gitt beløp til det offentlige dersom et pålegg om retting eller tiltak i en konkret sak ikke etterleves. Formålet med tvangsmulkt er å skape et oppfylleelsespress og få gjennomført pålegget innen den fristen fylkesmannen har satt. Vedtaket om tvangsmulkt får virkning dersom skoleeier ikke overholder fristen for gjennomføring av pålegget. Beløpet skal ikke betales dersom pålegget blir oppfylt innen fristen.

Selv om tvangsmulkt vil vedtas etter at et lovbrudd er konstatert er ikke hensikten å straffe, men å drive fram aktivitet. Tvangsmulkt har dermed ikke først og fremst et straffende (pønalt) preg. At en hjemmel for tvangsmulkt kan ha preventiv virkning betyr ikke at tvangsmulkten regnes som å ha et straffende formål. Departementet legger til grunn at tvangsmulkt etter den foreslåtte bestemmelsen ikke er straff etter den Europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK).

Tvangsmulkten tilfaller statskassen. I henhold til tvangsfullbyrdelsesloven § 1-2 andre ledd og kommuneloven § 55 kan ikke tvangsmulkt overfor kommuner og fylkeskommuner tvangsinn drives. Departementet anser likevel at en hjemmel om tvangsmulkt er hensiktsmessig og forutsetter at kommuner og fylkeskommuner betaler mulkten uavhengig av muligheten for tvangsinn drivelse.

Tvangsmulkt skal kunne knyttes til pålegg etter den nye håndhevingsordningen.

Departementet foreslår en hjemmel for tvangsmulkt som gjør det mulig for fylkesmannen og klageinstansen, det vil si Utdanningsdirektoratet, å fatte vedtak om tvangsmulkt knyttet til pålegg som gis gjennom den foreslåtte håndhevingsordningen. Tvangsmulkt skal kunne vedtas samtidig som pålegget eller senere.

For at tvangsmulkt skal være aktuelt og fungere etter sin hensikt er det viktig at det er mulig for skoleeier å oppfylle pålegget som trusselen er knyttet til. Det er dessuten viktig at det er klart og forutsigbart for skoleeier hva som forventes og hvordan betalingsplikten kan unngås. Pålegget som tvangsmulkten knyttes til må derfor være tydelig og konkret utformet. Bare slik vil skoleeier kunne vite hva som skal til for å oppfylle pålegget og betalingskravet.

Forslaget er utformet som en «kan-bestemmelse», og det legges dermed ikke opp til en plikt om å knytte tvangsmulkt til alle pålegg. Det vil være opp til fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet å vurdere i den enkelte sak når det er hensiktsmessig å knytte tvangsmulkt til et pålegg. I tillegg vil fylkesmannen og utdanningsdirektoratet, dersom det er mest hensiktsmessig, kunne knytte tvangsmulkt til bare ett av flere pålagte tiltak.

Formålet med tvangsmulkten tilsier at det bør brukes i saker der det er grunn til å anta at skoleeier ellers ikke oppfyller pålegget innen fristen. I vurderingen av om tvangsmulkt skal brukes må det legges vekt på skoleeiers motivasjon for å etterkomme pålegget og finne en løsning. Fylkesmannen og klageinstansen må ta utgangspunkt i saksforholdene i den konkrete saken, bakgrunnen for at saken ble meldt til fylkesmannen og skoleeiers samhandling med håndhevingsmyndighetene underveis i saken. Et tungtveiende hensyn i vurderingen skal dessuten være *hensynet til barnets beste*. Fylkesmannen vil blant annet måtte legge vekt på utsiktene til en løsning av saken innen kort tid.

Adressaten for avgjørelsen om tvangsmulkt vil være skoleeier. For friskoler vil adressaten være skolens styre. Skyld hos skoleeier eller andre skoleeier svarer for er ikke et vilkår for å treffe en avgjørelse om tvangsmulkt. Tvangsmulkt er heller ikke knyttet til omfanget av bruddet på aktivitetsplikten. Det er tilstrekkelig at fylkesmannen eller Utdanningsdirektoratet har kommet til at aktivitetsplikten er brutt, og at det som en reaksjon på dette ilegges pålegg om retting eller tiltak.

Type tvangsmulkt og tvangsmulktens størrelse. Behovet for forskriftsregulering.

I valg av type og størrelse på mulkten, må ta det tas hensyn til at det skal skapes nok press på skoleeier til at pålegget oppfylles. Departementet antar på generelt grunnlag at løpende tvangsmulkt er best egnet til å skape oppfyllellespress, men legger opp til at dette må vurderes konkret.

Tvangsmulkten skal være så stor at den er effektiv, uten å være urimelig. Mulktens størrelse må fastsettes med utgangspunkt i hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført og hva det koster å oppfylle pålegget. For å skape et økonomisk insentiv og press til å etterkomme pålegget bør det være uholdbart for skoleeier å forholde seg passiv til trusselen om betalingsplikt. Tvangsmulktens størrelse skal fastsettes så entydig som mulig i vedtaket med trussel om tvangsmulkt. Dette skaper forutsigbarhet og gjør det mulig for skoleeier på forhånd å være klar over hva skoleeier risikerer ved ikke å etterkomme pålegget trusselen er knyttet til.

For å sikre ensartet og forutsigbar forvaltningspraksis kan det være aktuelt å regulere i forskrift retningslinjer for valg av type tvangsmulkt, standardiserte satser eller makssatser for mulkten størrelse og at mulkten ikke skal være urimelig tyngende. Det kan også tas inn i forskriften at fylkesmannen eller klageinstansen i særlige tilfeller kan redusere eller frafalle påløpt mulkt. På den annen side legger departementet til grunn at det bare unntaksvis vil bli nødvendig å bruke tvangsmulkt overfor skoleeier, noe som kan tilsi at det ikke er behov for forskriftsregulering.

Det er Utdanningsdepartementet som bør fastsette regler for type og størrelse på en mulkt. Det bør i stor grad være likhet for loven og derfor være like satser for tvangsmulkens størrelse. Tvangsmulkens størrelse bør kanskje vurderes fastsatt ut fra antall elever den enkelte skole har, især de skolene som får statsstøtte ut fra antallet elever.

Tvangsmulken løper til pålegget er oppfylt.

Tvangsmulken løper fra fristen fylkesmannen har satt for å oppfylle pålegget, er utløpt og til pålegget er oppfylt. Tvangsmulken, og en betalingsplikt etter denne, knytter seg direkte til oppfyllelsen av bestemte pålegg, ikke til bruddet på aktivitetsplikten som er grunnlag for pålegget. At tvangsmulken slutter å løpe betyr derfor ikke nødvendigvis at saksforholdet er i samsvar med loven. Dersom forholdene fortsatt ikke sikrer at eleven kan ha det trygt og godt på skolen, kan fylkesmannen gi pålegg om andre tiltak eller pålegg om retting for å sikre at bruddet på aktivitetsplikten faktisk opphører.

Det følger av formålet med tvangsmulken at det må være mulig å oppfylle pålegget som trusselen er knyttet til. Det skal være mulig å unngå betalingsplikten. Motsatt ville tvangsmulkt hatt preg av å være overtredelsesgebyr. Det er ikke departementets hensikt. Departementet vil understreke dette ved å ta inn i lovteksten at et vedtak om tvangsmulkt ikke får virkning dersom det er umulig å oppfylle pålegget og at dette ikke skyldes skoleeier eller noe som er innenfor skoleeiers kontroll. Skoleeier plikter likevel å gjøre det som er mulig for å oppfylle pålegget. Det vil ikke være gangbart at skoleeier viser til at det er vanskelig eller dyrt å oppfylle pålegget. *At skoleeier kommer så sent i gang med planlegging og gjennomføring av tiltak at det blir umulig å rekke fristen, er heller ikke grunn til fritak fra tvangsmulken.*

Avgjørelser om tvangsmulkt skal følge reglene for enkeltvedtak og kunne påklages.

Avgjørelser om tvangsmulkt mot kommuner og fylkeskommuner er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd. Tvangsmulkt mot styret ved friskoler eller private grunnskoler vil være enkeltvedtak etter definisjonen i forvaltningsloven, og kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Departementet anser at beslutninger om tvangsmulkt bør saksbehandles grundig og forsvarlig og at også kommuner og fylkeskommuner bør ha mulighet til å klage på avgjørelser om tvangsmulkt. Departementet foreslår derfor at avgjørelser om tvangsmulkt behandles etter reglene for enkeltvedtak og at kommuner og fylkeskommuner kan klage på avgjørelser om tvangsmulkt. Reglene i forvaltningsloven skal gjelde for klagesaksbehandlingen. Dette innebærer at både

offentlige og private skoleeiere skal ha mulighet til både kontradiksjon underveis i saksbehandlingen og til å få avgjørelsen om tvangsmulkt overprøvd av en overordnet instans.

6.4 Departementets forslag.

Departementet anser at det er behov for et formelt virkemiddel som kan skape press på skoleeiere for å sikre at pålegg om at enkeltelever kan ha et trygt og godt skolemiljø oppfylles. Departementet foreslår å lovfeste hjemmel for tvangsmulkt i saker der fylkesmannen eller Utdanningsdirektoratet fatter vedtak om pålegg om retting eller tiltak som en del av håndhevingen av skolens aktivitetsplikt i enkeltsaker.

Departementet foreslår at en hjemmel for tvangsmulkt tas inn i opplæringsloven § 9 A-11.

7. Andre endringer i kapitlet om elevens skolemiljø.

I dette kapitlet nevner vi først hvilke områder departementet foreslår endringer på; videre de vurderinger departementet gjør for lovendringene, og våre egne vurderinger av forslagene til lovendringene.

Følgende områder departementet forslår endringer på:

- Virkeområdet for kapitlet.
- Regelen om systematisk arbeid.
- Reglene om informasjonsplikt og rett til å uttale seg.
- Reglene om ordensreglement og bortvisning.
- Regelen om straffeansvar ved brudd på kapitlet.
- Regelen om erstatningsansvar og bevisbyrde.

Virkeområdet for kapitlet.

Kapittel 9A om skolemiljøet gjelder i dag for elever i grunnskoler, videregående skoler, skolefritidsordninger, friskoler og private skoler. Departementet vil videreføre dagens virkeområde, men vil også inkludere tiden når elever deltar i leksehjelpsordninger etter loven. Departementet mener at elever som deltar i leksehjelpsordningen, bør ha like godt vern av sitt miljø som de som deltar i opplæring ellers. Med en slik utvidelse av lovens virkeområde vil man ivareta helheten i elevenes skolehverdag. Departementet forslår derfor at kapitlet om skolemiljøet også skal gjelde for elever som deltar på leksehjelpsordninger opprettet etter opplæringsloven, med unntak av reglene om ordensreglement og bortvisning. Dette mener vi er bra og tetter et hull i alt samvær elever imellom hvor det naturligvis kan forekomme mobbing og krenkelser som ellers i elevenes skolehverdag.

Systematisk arbeid.

At skolen aktivt og kontinuerlig skal drive et systematisk arbeid for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene er gjeldende rett som videreføres i ny lovtekst. Det nye i lovteksten er at departementet knytter ansvaret for det systematiske arbeidet til rektor, og ikke til skoleledelsen. Å knytte ansvaret til rektor i lovteksten vil bidra til å ansvarliggjøre rektor i større grad enn i dag. Det er rett at ansvaret blir lagt til en person, rektor, for å unngå pulverisering av dette viktige ansvaret.

Informasjonsplikt og rett til å uttale seg.

Departementet sier at informasjon om rettigheter er en forutsetning for om elever og foreldre skal kunne vurdere om de er oppfylt, og nødvendig for å kunne kreve at de oppfylles. Dette gjelder rettighetene om skolemiljøet og håndhevingsmyndigheten. Dette argumentet er vi helt enig i og derfor er det både nødvendig og hensiktsmessig at det lovfestes en plikt for skolen til å gi elever og foreldre slik informasjon i ny § 9A-8 første ledd. Informasjonen kan gis på foreldremøter eller andre lignende møter. Det er viktig at informasjonen når ut til alle elever og foreldre. Elever og foreldre som henvender seg til skolen for å gi beskjed om at eleven utsettes for krenkelser eller av andre årsaker ikke har det trygt og godt på skolen, bør få informasjon også i denne forbindelse. Det er positivt at dette lovfestes fordi vi tror mange skoler forsømmer seg på dette området.

Ordensreglement og bortvisning.

Gjeldende rett sier at hver eneste skole, både grunnskole og videregående skole skal ha et ordensreglement. Dette skal inneholde regler om elevenes oppførsel, om hvilke tiltak som kan brukes mot elever som bryter reglementet, og regler for framgangsmåten når slike saker skal behandles. Kommune og fylkeskommune kan fastsette i ordensreglementet at elever som alvorlig eller flere ganger bryter reglementet, kan vises bort fra undervisningen. Det er også regler for hvem som kan beslutte bortvisning, varigheten av bortvisningen og saksbehandlingsregler. Beslutninger om bortvisning er enkeltvedtak, med unntak av de som har kortere varighet enn to klokketimer. For videregående opplæring er det også fastsatt i loven at en elev kan vises bort for resten av skoleåret og i spesielle alvorlige tilfeller miste retten til videregående opplæring.

Departementet drøfter hvor i opplæringsloven regler om ordensreglementet skal stå (i dag § 2-9 i opplæringsloven), og kommer frem til at bestemmelsene om ordensreglementet og bortvisning flyttes til kapittel 9A. Hovedargumentet for dette forslaget er: Ordensreglementet er noe av det viktigste skolen kan bruke for å oppfylle elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø, både for å skape tydelige rammer for akseptabel oppførsel på skolen og for å kunne reagere mot mobbing og andre krenkelser. Dette argumentet mener vi er meget viktig å legge til grunn for flyttingen til kapittel 9A.

Departementet foreslår videre at det fastsettes en bestemmelse i § 9A-7 om ordensreglementet som gjelder både for grunnskolen og videregående opplæring, og at en felles bestemmelse om tiltak ved brudd på ordensreglementet skal være nevnt i ordensreglementet. Disse lovforslagene er svært gode fordi de fremhever

ordensreglementet som et viktig og betydelig redskap i arbeidet med å sikre alle elever et trygt og godt skolemiljø. Vi er også enig i lovforslagets videre formulering at dersom en elev i videregående opplæring kan vises bort for resten av skoleåret må dette være hjemlet i ordensreglementet. Det er også positivt at en elev ikke lenger kan miste retten til videregående opplæring

Straffansvar.

Når det gjelder straffansvar for den som uaktsomt eller med forsett bryter kravene i kapittel 9A, og som kan straffes med bøter eller fengsel i tre måneder, foretar departementet en innsnevring av hvilke brudd som kan straffes. I det nye lovforslaget foreslår departementet at straffebestemmelsen knyttes til brudd på elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø (ny § 9A – 2) og skolens aktivitetsplikt (ny § 9A – 4). Dette er svært bra fordi det vil styrke viktigheten av alle nye lovforslag i hele kapittel 9A for å skape et så godt skolemiljø at mobbing og alle typer krenkelser kan bli kraftig redusert.

Erstatningsansvar og bevisbyrde.

En skoleeier kan bli erstatningspliktig for sine ansattes handlinger eller unnlaterer etter skadeerstatningsloven kapittel 2. Departementet foreslår å ta ut henvisningen til skadeerstatningsloven. Det gjør departementet fordi at dersom det er forhold som gir grunn til å tro at skoleeier ikke har oppfylt reglene i kapittel 9A, eller i medhold av denne, skal disse forholdene legges til grunn. Lovteksten skal konsentreres i forslaget til ny §9A – 13 om regelen om delt bevisbyrde.

Departementet foreslår språklige endringer i bestemmelsen om erstatningsansvar og bevisbyrde. Innholdet i dagens bestemmelse videreføres, men lovteksten forenkles. Dette punktet mener vi må være med i lovteksten fordi det hever viktigheten av alle tidligere nye elementer i kapittel 9A som alle har som mål å få til en kraftig reduksjon av mobbingen i norsk skole i dag.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser.

Det nye kapittel 9A om skolemiljøet inneholder mange gode nye lover og bestemmelser som gjør lovverket i seg selv til et stort skritt på veien til å redusere og helst fjerne mobbing og krenkelser i skolene i Norge. Det nye kapittel 9 A har elementer i seg med en kvalitet som burde sikre en slik utvikling; gitt at en viktig forutsetning blir oppfylt.

Økonomi.

Departementet sier selv at det vil være behov for oppdatering av instruksjer, veiledninger og informasjonsmateriell i samsvar med det foreslåtte regelverket. At dette ikke vil være en oppgave for den statlige utdanningsadministrasjonen er vi dypt uenig i, for det vil være en vanskelig oppgave å løse innenfor eksisterende budsjetter. Departementet har selv tidligere i notatet pekt på kunnskapsmangel om regelverkets innhold som en av årsakene til svak etterlevelse. Med utgangspunkt i at mange

kommuner i landet sliter med økonomien bl. a. p.g.a. mange statlige pålagte oppgaver, tror vi at det vil bli svært vanskelig på kommunalt nivå å finne ressurser nok til en bred og grundig informasjon om endringene i kapittel 9 A om skolemiljøet. Det er meget tvilsomt at ressursbruken for skolene reduseres p.g.a. at skolene ikke lenger trenger å fatte enkeltvedtak. Det tror vi dessverre blir bare småpenger i denne sammenhengen.

Hva er det da som skal til for å gjøre endringene så godt kjent at de får konkret betydning i skolenorge? Vi har nevnt tidligere at skolens personale, både rektor og undervisningspersonalet må øke sin kunnskap om forvaltningsloven, herunder alle reglene i forbindelse med enkeltvedtak fordi vi tror at kunnskapen på dette området er svært mangelfull. I tillegg vil det kreve mer ressurser enn tidligere at skolene i det nye kapittel 9 A plikter å informere elever og foreldre om rettighetene i kapittel 9 A og særlig om elevenes og foreldrenes rett til å melde sin sak inn for fylkesmannen. Dette sier vi fordi vi vet at det er flere skoler som ikke har tatt slik informasjon seriøst nok.

Det er positivt at departementet legger opp til en styrking av fylkesmennenes kompetanse og kapasitet angående deres oppgave som håndhevingsmyndighet. Om departementets anslag på til sammen 17 millioner kroner årlig vil dekke oppgavene hos fylkesmannen være sterkt avhengig av mengden saker de får inn. Når departementet legger til grunn en ressursøkning på gjennomsnittlig et årsverk pr. fylkesmannsembete, er det en god satsing. Men er det nok?

Vi tror det kan bli i knappeste laget fordi en bred og god informasjon om fylkesmannen som klageinstans kan føre til antallet saker som kommer inn vil øke kraftig i tiden etter iverksettelse av loven. Vi er også enig i departements oppfatning av at klarere hjemler for pålegg og den nye hjemmelen for tvangsmulkt, vil føre til en mer effektiv håndheving av skolens aktivitetsplikt. Hvis det skjer, blir elevenes rett til å ha det trygt og godt på skolen bedre ivaretatt. Det er svært bra og til ettertanke at departementet sier videre: «Mobbing og andre krenkelser kan føre til lavere læringsutbytte, dårligere psykisk helse og andre negative konsekvenser for elever. Bedre læringsmiljø og reduksjon i mobbing og krenkelser i skolen vil således ha store positive konsekvenser for enkeltelever og deres nærmeste.» Dette er beskrivelser som Partiet De Kristne stiller seg 100 % bak.

Hva skal så myndighetene gjøre for å sikre informasjonen ut til alle brukere slik at kapittel 9 A i opplæringsloven virkelig bli tatt alvorlig av hvert eneste kollegium på hver eneste skole i hele landet.

Et forslag:

Departementet bruker det som må til av ressurser og lager et infohefte med hele lovteksten i kapittel 9 A og tar med de viktigste av sine egne vurderinger for de nye endringene som er foreslått i loven; og presenterer de nye endringene som hensiktsmessige og gode endringer. Dette heftet må lages så brukervennlig at alle kan lese det og få tak i innholdet. Deretter må departementet få trykket dette heftet i så stort antall at det kan deles ut til samtlige skoler i alle kommuner i hele landet, gjerne i så stort antall at hver person i ethvert kollegium får hvert sitt eksemplar. Dette vil kanskje noen si blir for dyrt, men vi mener det er vel anvendte penger. Vi

tror utgiftene vil gi stort utbytte i bevisstgjøringen av alle som arbeider på skolen slik at det blir reagert når mobbing og krenkelser oppstår.

Hvis da kommunene ved skoleansvarlig kunne samle alle kommunens lærere og rektorer til et bredt informasjonskurs om innholdet i det nye kapittel 9 A; tror vi at det også kunne ha fått stor betydning for dette viktige arbeidet.

I alle fall må det satses mye på informasjon for å få dette arbeidet bedre til i fremtiden. Vi må ikke miste målet i vårt fokus: At elevenes rett til et godt og trygt skolemiljø skal bli bedre ivaretatt i årene som kommer.

I punkt 1 skrev vi at vi etter gjennomgangen av departementets vurderinger og de nye endringene i kapittel 9A, skulle prøve å konkludere om og i hvor stor grad endringene vil få den ønskede effekt. Det kommer sterkt frem flere steder i uttalelsen at Partiet De Kristnes skolepolitiske utvalg er enig i nesten alle de nye endringene og mener at de faktisk kan føre til mindre mobbing i skolene enn i dag. Men vi er samtidig overbevist om at skal arbeidet for å redusere og aller helst fjerne mobbingen lykkes, må departementet bruke store ressurser for å nå ut til alle brukere med informasjon; f.eks. ved å bruke vårt forslag som nevnt ovenfor.

9. Merknader til lovforslaget.

Dette kapitlet viser til bestemmelser i opplæringsloven for private grunnskoler og for friskoleloven. Innholdet er en videreføring av paragrafer som ikke berøres av endringene i kapittel 9 A, og en gjennomgang av alle nye endringer i kapittel 9 A. Det er en kortfattet sammendrag av både departementets vurderinger og selve endringene i lovforslaget. Vi kan ikke se at det er noen viktige bestemmelser som er beregnet spesielt på private skoler og andre friskoler. Siden vi har kommentert både departementets vurderinger og innholdet i alle endrede paragrafer tidligere i denne uttalelsen, mener vi det ikke er nødvendig å kommentere disse på nytt.

10. Lovforslag

2-9 og 3-7 oppheves og tas inn i ny 9A-9

2-10 og 3-8 oppheves og blir ny 9A-10

2-12 tredje ledd er henvisning til 2-9 og 2-10, og 9A tatt inn.

4-6 femte ledd som omhandler lærlingen hever kontrakten oppheves

Hele den gamle 9a går ut og erstattes av ny 9A.

Ingen merknader til 9A-1 til 9A-10

9A-11 Tvangsmulkt og oppsigelse av rektor/daglig leder av skolen

I tillegg til tvangsmulkt, må myndighetene ha mulighet til å gå til det skritt avskjedige rektor dersom skolen gjentatte ganger i løpet av de siste tre årene ikke har gjennomført pålegg etter 9A-5.

Dette må til for å synliggjøre hvem som sitter med ansvaret for at forpliktelsene i loven følges. Tvangsmulkt koster ikke rektoren noe og blir derfor kun en ripe i lakken. Men hvis loven gir skoleeier, fylkesmann og/eller departement mulighet til å avskjedige rektor, vil nok gjennomføringsviljen være mye høyere.

Så 9A-11 får et femte ledd " Dersom skolen gjentatte ganger i løpet av de siste tre årene ikke har gjennomført pålegg etter 9A-5 som det er gitt tvangsmulker for, kan skoleeier og/eller departement bestemme at rektoren kan avskjediges."

Ingen merknader til 9A-12 til 9A-14 og 15-2.

Heller ingen kommentarer til 10.2 Endringer i friskoleloven.

Avslutning. og konklusjon

Partiet De Kristnes skolepolitiske utvalg håper denne uttalelsen om det nye kapittel 9A i opplæringsloven og tilsvarende i friskoleloven, kan være et verdifullt bidrag til å få vedtatt alle nye momenter i departementets lovforslag. Videre håper vi på at våre forslag til endringer blir grundig behandlet. Dette sier vi fordi vi tror på de nye lovforslagene hvis de blir gjennomført i praksis. For å lykkes med å skape et godt skolemiljø ved hjelp av kapittel 9A, må det bevilges rikelig med midler til å få ut informasjonen om hele kapittel 9A til absolutt alle brukere. Målet er å redusere eller aller helst fjerne all mobbing i skolene våre.

For Partiet De Kristnes skolepolitiske utvalg
Torbjørn Fagereng
Leder